

LŐRINCZ MÁRIA-IRÉN

„Tanul az ember örökké, egy-egy kicsit minden nap.”

A hagyományos és az alternatív orvoslás kapcsolatai Gyimesben

Bevezetés

A betegség a mai napig befolyásolja az élet egészét, az ünnepeket és a mindennapokat, különösen a munkavégzést. Mivel ezek a közösségek elsősorban földművelésből és állattartásból éltek, a munkaképes tagok egészségproblémái nem csupán az egyéni megélhetést veszélyeztették, hanem a termelés csökkenésén keresztül a gazdaságot is gyengítették. Emellett a betegség a szociális hálóra is kihatott, sok esetben nemcsak a család, hanem egy-egy szűkebb közösség munkavégzését is befolyásolta. Az egészségproblémák kezelésében kiemelt szerep jutott a tapasztalati úton kialakult gyógymódoknak. Amennyiben a háztartásban rendelkezésre álló gyógynövények és egyéb hagyományos eljárások nem bizonyultak hatékonyak, az emberek helyi gyógyítókhoz, népi specialistákhoz fordultak, akik szerteágazó ismereteik és tapasztalataik révén igyekeztek enyhíteni a betegségek tüneteit és elősegíteni a gyógyulást.

A *népi specialista* terminust Keszeg Vilmos vezette be a néprajztudományba. Meghatározása szerint: „Olyan személyt nevezünk meg általa, aki a maga és/vagy környezete megítélése szerint egy foglalkozást mennyiségi vagy minőségi szempontból szerepszerűen, a környezettől elütő módon gyakorol”.¹

A *népi gyógyítók* vagy más néven *népi specialisták* a helyi közösség tagjai közül kerültek ki. Ők a lokális szellemi kultúrának azon szeletét őrzik meg és éltetik, amely a népi gyógyászat keretein belül esik, és amely egyaránt tartalmaz tapasztalaton alapuló tudáselemeket, illetve a vallási és hiedelemvilághoz kapcsolódó tudásformákat. Vámos Gabriella írja erről: „A gyógyító személyek esetében gyakori jelenség, hogy különleges körülmények között születnek, jellemző valamilyen testi elváltozása (pl. foggal születés, burokban születés stb) előre látnak eseményeket, érzik gyógyító képességüket, de csak később ismerik fel annak jelentőségét”.²

1 | Keszeg Vilmos: *Specialisták. Életpályák és élettörténetek*. I–II. Scientia, Kvár 2006. I. 20–21.

2 | Vámos Gabriella: „Jó energiát adok és veszek.” Az alternatív gyógyászat kultúrtörténete és néprajzi aspektusai egy kortárs gyógyító tevékenységén keresztül. *Első Század* 11. évf. 2012/2. 203–241. 222.

Lőrincz Mária-Irén (1995) – doktorandusz, BBTE, Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskola, Magyar Néprajz és Antropológiai Intézet, Kolozsvár, szirenkee@gmail.com

<https://doi.org/10.36373/em-2025-2-8>

Alapvető jellemzőjük a természet és a gyógyhatású növények alapos ismerete: pontosan tudják, mely gyógynövényeket hol és milyen időszakban érdemes gyűjteni, valamint tisztában vannak azok különféle felhasználási módjaival. Gyógyítótevékenységük során gyakran alkalmaznak állati eredetű anyagokat is. Ismerik és felismerik a betegségek tüneteit, saját tudásukra és tapasztalatukra hagyatkozva kezelik a hozzájuk forduló betegeket. Munkájuk során főként azokat a betegségeket gyógyítják, amelyekkel az adott közösségben leggyakrabban találkozunk.

A népi gyógyítók egyik meghatározó jellemzője, hogy hittel és meggyőződéssel végzik tevékenységüket, hisznek a gyógyítás sikerességében. Ez a hozzáállás egyrészt korábbi tapasztalataikra, másrészt vallásos meggyőződésükre vezethető vissza. Mivel a hit és a vallás a hétköznapi élet minden tevékenységét átszövi és meghatározza, így „Isten közbenjárásának felhasználása a gyógyításban természetes”.³

A népi specialisták életútjának tárgyalása és elemzése számottevő helyet foglal el a folklorisztikában. Az egyéniségkutatásnak a népi gyógyászatra vonatkozó területét korábban több néprajzkutató is vizsgálta. A nagyszámú kutatások eredményei arra mutatnak rá, hogy nem csak magyarországi viszonylatban, hanem Erdélyben is népszerűségnek örvendett a népi specialisták élettörténetének és tevékenységeinek vizsgálata. A néprajztudomány ismert és elismert kutatói a témán belül nem csupán a specialista életútját jegyezték fel és elemezték munkáik során, hanem a gyógyítónak a válás menetét is, számba vették az egyén személyiségére hatást gyakorló tényezőket, vizsgálták az egyén munkásságát, annak környezetét.

Bár a szakemberek ebben a témában tetemes adatot gyűjtöttek össze és elemeztek az évek során, a közelmúltban nem született olyan munka, amely napjaink népi specialistáinak életútját, munkásságát és ismereteik forrásait vizsgálja. A legfrissebb munka a témában már több mint 10 éves. A tanulmány, amely egy gyimesi népi specialista munkásságát tárgyalja, 2012-ben született, Salló Szilárd kutatásának eredményeként.⁴ Bár Salló munkájából az derül ki, hogy két beszélgetőtársán kívül Gyimesközéplekon „egyetlen olyan kenőasszony vagy kenő férfi sem tevékenykedik a környéken, aki megoldást tudna kínálni a betegek problémáira”,⁵ a következő oldalak bizonyítják, hogy ez a gyakorlat nem szűnt meg létezni az említett faluban.

A specialista életútja és gyógyítónak válásának folyamata

Gyimesi etnobotanikai kutatásaimnak meghatározó személyisége Bilibók Ildikó⁶ (szül. Bodor), aki a népi és az alternatív orvoslás mezsgyéjén tevékenykedve, tekintélyes tudásával és a különböző gyógymódok iránti nyitottságával, emberséges megnyilvánulásával hívta fel magára a figyelmet. Neve és tevékenysége régóta benne van

3 | Koltay Erika: Népi gyógyító specialisták vagy természetgyógyászok? In: *A másik ember: A fiatal néprajzkutatók III. konferenciájának előadásai*. Szerk. Romsics Imre. Viski Károly Múzeum, Kalocsa 1994. 54.

4 | Salló Szilárd: Rontók, jósök és gyógyítók a Gyimesekben. In: *Rontók, gyógyítók, áldozatok. Történetek és élettörténetek*. Szerk. Keszeg Vilmos, Szikszai Mária. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kvár 2012. 179–203. (Emberek és Kontextusok 8.)

5 | Uo. 202.

6 | A továbbiakban csak B. I., született 1963-ban Gyimesfelsőlokon. Jelenleg Gyimesközéplekon él.

a lokális köztudatban, de magam a munkásságába csak a kutatás kezdetével nyertem betekintést. A róla szóló jelen elemzésem négy interjúra, egy telefonos beszélgetésre és több gyógyításon való részvételre épül, emellett a véletlenszerű találkozások beszélgetéseit is integrálja. Tájékozódtam interjúalanyom gyermekkoráról, a gyógyítás folyamatának elsajátításáról a családi közegben, az általa használt gyógyító hatású növények megismeréséről és a felhasználási módjaikról, valamint azokról a külső hatásokról, amelyek őt az alternatív gyógyászat felé irányították.

B. I. 1963. augusztus 28-án született Gyimesfelsőlokon, egy gazdálkodó, kétgyermekes család első gyermekeként. Gyermekkorát Gyimesközéplokon töltötte, szülőháza a helyi Bodor utcában⁷ található, jelenleg Antalok patakán⁸ él férjével, mivel négy gyermeke már kirepült a családi házból. Elemi és általános iskolai tanulmányait a gyimesközéploki Majláth Gusztáv Károly Iskolában⁹ végezte, majd fémforgácsoló szakiskolában tanult tovább Gyimesfelsőlokon. A szakiskola elvégzése után kilenc éven át Csíkszeredában dolgozott a traktorgyár szerszámrészlegén.

A növényekkel való találkozás gyermekkorára vezethető vissza. Édesapja, Bodor István (1940–2019) egész Gyimes völgyében ismert csontkovács, kenőember, illetve lovak lábának gyógyítója volt, akit elismertsége révén gyakran a román vidékekre¹⁰ is elszállítottak lovak gyógyítására. Édesanyja, bár gyógyítással nem foglalkozott, maga is nagy növényismerettel rendelkezett, így a családban a gyógynövények használata szerves részét képezte a hétköznapi életnek: „Örökké itt édesanya es szedte, nagyanyám es szedte. Mondták, hogy ez erre való, ez a tehéneknek való, ez a lovaknak a lábára való. S így, amikor mentünk takarni, ahol amilyen gyógynövény volt, azt leszedtük”.

Ahogy az már korábbi munkám során is körvonalazódott, „a tudástranzfer helye az otthoni, családi közeg volt, amely a hagyományos népi tudást adta át a fiatalabb generációknak, továbbá ez a tudás a természetközeli életmód szerves részét képezte”¹¹

Gyermekkorától kezdődően egészen fiatal felnőttkoráig a család nyújtotta B. I. számára azt a közeget, amely megalapozta jelenlegi ismereteit, tevékenységi körét, elhivatottságát. A többgenerációs tudásöröklésen túl érzékenységet és rátermettséget a gyógyításra sorsszerűnek véli:

Nem tudom, édesapának az apja es ezt csinálta, édesapa es, s Bálint es, utánam. Ez valahogy olyan ösztönszerűen benned van, ezzel születted.

7 | Tankó Gyula az *Öregek faggatása* (2008) című munkájában Bodor szerként említi: „A Bodor vezetéknevűek utcája Gyimesközéplokon”. Tankó Gyula: *Öregek faggatása*. Státus Kiadó, Csíkszereda 2008. 72.

8 | Gyimesközéploki falurész, „lakói nagy részének a vezetékneve után elnevezett hely, Felcsíkból jöttek az elődök” Tankó Gyula: *i. m.* 68.

9 | A Majláth Gusztáv Károly Iskola történetére vonatkozóan, lásd: André Mária Ir n: Lokális el t rt ne-tek és regionális tapasztalatok nyomában. In: *A majomkeny rf t l (Adansonia digitata L.) az  rd gbord ig (Pteridium aquilinum L.). A gyimesközéploki általános iskolások jelenkori növényismerete*. Szakdolgozat. Irányító: Dr. Czégényi Dóra egyetemi adjunktus. BBTE BTK Magyar Néprajz  s Antropológia Intézet, Kvár 2018.

10 | Bodor István elmondása szerint a *Reg tba* vitt k a lovak lábának gyógyítására. A helyiek körében csak *Reg tk nt* emlegetett román vidékek Moldv t, Havasalföldet  s Dobrudzsát foglalják magukban. A megnevezés a román ’regét’ szóból ered, amelynek jelentése királyság. Ez a három régió 1881 és 1913 között a Román Királysághoz tartozott.

11 | André Mária Ir n: *i. m.* 11.

A hétköznapi gyermekjátékainak, az ehető vadnövények, gyermekcsemegék fogyasztásának is feltétele volt a növények ismerete. Gyermekkorára így emlékezik vissza:

Késő ősszel, amikor az isten gyümölcsinek¹² megüti a harmat s akkor úgy megpirosodik, s gyermekek voltunk. Most hallottam valamikor, hogy mondták, hogy az mérgező. Hát, az hogy volna mérgező, ha az mérgező lett volna, akkor mi már rég meg lennénk halva. Annyikot ettünk. S aztán bakcekat,¹³ tudod, az a sárga virág. Mentünk sóskászni,¹⁴ ami nem volt jó, azt kiköptük, olyan nincs, hogy a gyermek valami hülyeséget megeszik. Nem eszi az meg, az kiköpi. Aztán ilyen szőrös fűgét,¹⁵ jártunk a tehenekkel, ha nem volt jó, kiköptük.

Állítása szerint gyermekkorától kezdődően a témában a legtöbbet édesapjától és az anyai nagyanyjától tanulta. A masszírozás¹⁶ tudományát édesapjától sajátította el, azonban kényszeres vagy tudatos tanításról nem beszélhetünk:

Sohase tanított, hanem mikor kezdtem csinálni, akkor volt, amit nem tudtam. Volt egy bog, s kenem, de nem megy el onnan. Vagy például valakinek erőst meg van dagadva, s nem tudtam, hogy el van törve vagy nincsen eltörve, s akkor mondta, hogy hol fogjam meg, s merre húzzam.

A tudás átadása gyakran éles helyzetekben történt. Ilyenkor a gyógyítás nemcsak a beteg felépülését szolgálta, hanem a tanulási folyamat eszköze is volt. A családon belüli gyógyítás során a fiatalabb generációk közvetlen megfigyelés útján sajátították el a gyógyítotechnikákat, a növények ismeretét és azok alkalmazási módjait. Egy-egy beteg kezelése így kettős funkciót töltött be: a segítségnyújtás és a hagyományos tudás továbbadása szorosan összefonódott.

B. I. 1986-ban kötött házasságot. Férje kamionsofőr, így sokat volt távol a családtól, a háztartás működtetése és a négy gyermek nevelése főként B. I. feladata volt. Mivel a család szintén Gyimesközéplekon, Antalok patakán telepedett le, így B. I. nem került messze a szülői házától. Ez lehetőséget adott arra, hogy a szülőktől való tanulás ne szakadjon meg, továbbá arra is, hogy a későbbiekben a saját négy gyermeke is találkozzon ezzel a hagyományos népi növényismerettel, valamint a népi gyógyászat különböző szegmenseivel. Lánya és legkisebb fia eltanulta tőle a gyógyítás egy részét, maguk is ismerik a gyógynövények hatásait, felhasználási lehetőségeit, és intenzíven kamatoztatják is ezt a tudásukat.

Bár állatgyógyászattal B. I. nem foglalkozik, a beszélgetések során körvonalazódott, hogy édesapja munkásságán keresztül ebbe is belelátott, és néhány általa is alkalmazhatónak bizonyuló gyógyítási metódust maga is elsajátított: „Ott csak a teheneknek, régebb amikor ültek az erdő közt, s összekarmolta a csicsiket az akárm, akkor

12 | Istengyümölcs (Crataegus monogyna L.)

13 | Népi megnevezés: bakceka. Hivatalos megnevezés: bakszakáll (Tragopogon orientalis L.)

14 | Sóska (Rumex acetosa L.)

15 | Népi megnevezés: szőrös fűge. Hivatalos megnevezés: egres (Ribes uva-crispa L.)

16 | A masszírozást Gyimesben gyakran kenésként is emlegetik.

a zsírba megfőzték a szurkot, a fenyőfaszurkot, s azzal kenték.” Az állatgyógyászatból főként olyan alapvető gyógyító folyamatokat sajátított el, amelyek egy gazdaságban a haszonállat ismert, lehetséges betegségeit gyorsan orvosolják. Ezenfelül emlékezetében olyan állatgyógyászatra vonatkozó információk is élnek, amelyek már évtizedek óta nincsenek használatban:

Akkor volt olyan es, hogy a kígyóbőr meg volt szárítva, egy ilyen szálkára fel volt húzva. Ha a kígyó vagy valami megmarta a tehén csicsit, akkor azt megáztatták, szenteltvizet töltöttek belé, s azzal mosták a tehén tőgyit. S akkor izé, farkashús es volt sokáig, száraz farkashús. Úgyhogy ilyenek, állandóan ezek.

Elmondása szerint a családban soha nem volt jellemző a gyógyszerek használata, hiszen a gyógyító hatású növények ismerete lehetőséget adott az otthoni közegben történő gyógyításra: *„Főzték a gyógynövényteát, vagy pirították a pergelt cukrot, s belefőzték a hagymát s forró lábvizet, ezzel gyógyítottak, nem es voltunk betegesek, arra sem emlékszem.”*

Mivel Gyimesben az orvosi ellátás nehezen volt elérhető, ezért a hagyományos paraszti társadalom kitermelte a gyógyító specialistákat. A népi gyógyítók a közösség tagjaiból kerültek ki, ezért értettek a nép nyelvén, vagyis tevékenységük során ugyanazokra a hiedelmekre hivatkozhattak, amelyeket mindenki ismert és elfogadott környezetükben.¹⁷

Nem volt orvos. Az én gyermekeimet csak akkor látta az orvos, amikor engedtek ki. Egy bábaasszony volt, az egész éjjel született. Orvos nem volt akkor, hát volt, csak akkor kiállította a papírokat, s kész.

A népi specialisták a népi kultúrát szolgáltatósszerűen forgalmazzák, kulturális tőkére a hagyomány átvétele, felhalmozása és tudatos, programszerű tapasztalatszerzés által tesznek szert.¹⁸ Az elsajátított tudást és tapasztalatokat a rendszeres gyakorlás tartja fenn. Ezek a személyek a helyi közösség egészségének szolgálatában állva, tudásukat és tapasztalatukat megosztva, nemcsak gyógyítóként, hanem tanítóként, illetve a lokális ismeretek megőrzőiként is értelmezhetőek. B. I. szerint a nép gyógyítóinak tudása mellett létezett egy alapvető, kollektív közösségi tudás az ember- és állatgyógyászatban egyaránt: *„Nem csak itt, mindenütt, mindenki tudta, hogy mivel mit kell csinálni, s mikor mit kell szedni, mindenki tudta.”*

A hagyományos tudás mindennapi beszélgetésekben és hétköznapi gyakorlatokban való természetes jelenléte elősegíti, hogy a fiatal generáció organikus módon sajátítsa el ezeket az ismereteket, miközben azok szerves részévé válnak mindennapi életüknek. A paraszti társadalmakban elengedhetetlen volt a természet működésének és a növények hatóanyagainak alapos ismerete, mivel ezek jelentették a természetben élő ember számára a túlélés alapját. Kórházi ellátásra eddig csupán gyermekei születésekor

17 | Hoppál Mihály: Népi gyógyítás. In: *Folklór 3. Népszokás, néphit, népi vallásosság*. Főszerk. Dömötör Tekla. Akadémiai, Bp. 693–724. (Magyar Néprajz VII.)

18 | Keszeg Vilmos: *Hiedelmek, narratívumok, stratégiák*. BBTE Magyar Néprajzi és Antropológiai Intézet–Krizsa János Néprajzi Társaság, Kvár 2013. 25. (Néprajzi Egyetemi Jegyzetek 8.)

szorult, ami tovább erősíti azt a szemléletet, hogy a természetes gyógymódok nemcsak megelőzésre, hanem a mindennapi gyógyításra is megfelelő alternatívát nyújtanak.

Régebb így ha összegyűltek, ilyenekről beszéltek, hogy valami elbetegedett, s akkor ki mit mondott, azt adtak. Állatot, embert, mindent meggyógyítottak. Ha kimentél a kalibához, ott nem futtál be.

Én nem voltam kórházba, én a szülészeten voltam, amikor az ujjamat levágtam. Se nem ettem eddig gyógyszert, én még eddig nem. Örökké főzök gyógynövényteákat, ha kell, ha nem, így esténként.

A gyógynövényteákat a betegségek megelőzése céljából, továbbá élvezeti cikként is használja. A hétköznapijában igyekszik helyi és házi termékeket fogyasztani, esetében hangsúlyos a táplálkozásra való odafigyelés, amelyet a beszélgetések során többször is hangoztat:

Igyál elég vizet, de vizet, tiszta vizet, ne borvizet. Amikor elmegyek egy lakodalomba, én egy hétig vagyok beteg a borvitztól. S ilyen hústóket s ilyeneket egyáltalán meg sem iszok, amíg friss víz van, addig nem.

B. I. hivatásában és az alternatív gyógymódokhoz való közeledésében nagy szerepet játszott Géczy Gábor (1963–2021) magyarországi fizikus, egyetemi tanár¹⁹ személye, akit akkor ismert meg, amikor 2008-ban komolyabban kezdett el foglalkozni a *kenéssel*. Géczy Gábor ez idő tájt a Kárpát-medencét bejárva kereste azokat a népi gyógyítókat, akik még hagyományos keretek között, a tapasztalaton alapuló örökölt tudás szerint gyógyítanak a saját közösségükben. Így kereste fel Gyimesben Bodor Istvánt, B. I. édesapját, és később mindketten eljártak az általa szervezett programokra, rendezvényekre. Géczy ekkor kezdte el Erdélyben is működtetni a Magyarországon 1997-ben barátaival közösen elindított MAG-os iskolát.²⁰ Ez a kapcsolat megváltoztatta B. I. életét, mert ezzel az ismerettséggel új lehetőségek nyíltak meg előtte. Egy interjúban²¹ Géczy Gábor a következőképpen fogalmazza meg a MAG célját: „*Elsődleges célunk az volt, hogy a katasztrófa²² előtt minél több ember függetleníthesse magát a nagy ellátórendszerektől (gáz-, víz-, villan-hálózatok, nagyüzemi mezőgazdaság és élelmiszeripar, egészségügy stb.)*”.

19 | Géczy Gábor az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természetföldrajz Tanszékének külsős tanára volt, Szakrális földrajz címen tartott előadásokat az érdeklődő hallgatónak.

20 | A MAG (Mintaként Alkalmazott Gondviselés) honlapja: <https://magtar.hu/> (utolsó megtekintés: 2023. 08. 14.)

21 | Szegeci Csaba: *Portré – Géczy Gábor és a MAG*. Online: <http://users.atw.hu/magtar/cikkek/mag/mag2.htm> (Utolsó megtekintés: 2023. 08. 14.)

22 | A „katasztrófa” alatt Géczy Gábor a fogyasztói társadalom összeomlására gondolt, és a MAG-iskola létrehozásával ennek az összeomlásnak a túlélésére törekedett. A túlélésre azt a hagyományos paraszti életmódot, önellátó gazdálkodást javasolja, amelyben felmenőink éltek, és amelyben nemcsak a saját kezűleg előállított élelmiszerek és eszközök játszanak fontos szerepet, hanem a közösség építése is. Ebben a szellemiségben hozták létre Magfalvát Magyarországon Monor és Gomba települések között, ahol az odaköltözők az önellátásra, a külső világtól való függetlenedésre törekednek. A MAG-iskola a test, lélek-szellem hármasságát szem előtt tartva jött létre, a gyógyításban ez a három tényező mint

B. I. évente több alkalommal is részt vesz a MAG rendezvényein,²³ amelyeknek résztvevői különböző alternatív gyógyászati ismereteket és ilyen gyógyászati módokat sajátítottak el, de emellett a magyarság történelmével és szakrális földrajzzal is foglalkoztak. Elmondása szerint arra is volt példa, hogy egy évben 5–6 alkalommal jutott el a MAG rendezvényeire. Ez idő tájt évente legalább két alkalommal látogatta meg Magfalvát, ahol az édesapjától eltanult masszírozási technikával gyógyította azokat, akik előzetesen, pontos időre bejelentkeztek hozzá. Egy-egy ilyen látogatás 5–10 napos is lehetett, a jelentkezők számától függően. A résztvevők nem viszonzták anyagi javakkal a szakember munkáját, hanem egy tetszőleges összeget ajánlhattak fel, amelyet Magfalva később mások megsegítésére, jótékonyági célokra fordított.

B. I. az édesapjától elsajátított masszírozási technikákat egy, a MAG által szervezett egyéves masszázstanfolyam keretében fejlesztette tovább, amelynek eredményeként ismeretei már nemcsak a hagyományos népi gyógyászati tudásra korlátozódtak, hanem a modern, alternatív gyógyászati módszerek elemeivel is kiegészültek. Az egyéves képzésben 2015–2016-ban vett részt, amelynek záróvizsgálója a Dunakanyar természetvédelmi területén zajlott. A tanfolyam befejezésekor B. I. egy sziklaszirten tartott beavatási szertartás során esküt tett arra, hogy megszerzett tudását az emberek segítésére fordítja. A fogadalomtétel után a résztvevők közösen máglyát építettek, majd annak leégése után egy másik beavatási szertartásra került sor, amelyhez egyéni döntés szerint csatlakozhattak.

6 méteres utat csináltunk, akkor mindenki előtte elvonult, hogy akkor bevállalja, nem vállalja, hogy akarja, mint akarja, s akkor mentünk. Elmondtad, hogy XY vagyok, ahol kezdődött, s akkor elmondtad, hogy ezért akarom megcsinálni. A családomért, a mit tudom én, s akkor ügyesen végig sétáltál a tűzön.

B. I. sikeresen teljesítette a feladatot. Ez nem csupán saját önbizalmát és elkötelezettségét erősítette meg, hanem a külső szemlélők részéről is elismerést kapott. A képzést követően a résztvevők egy kétnapos szakrális kiránduláson vehettek részt, amely során szent helyeket (templomokat,²⁴ várakat²⁵) látogattak meg. A képzéseken B. I. szavai alapján „elég neves tanárok vannak, s mondom még, amikor így Magfalván ilyen nyílt napok vannak, akkor olyanokat is szoktak hívni”. Elmondása szerint a képzés nemcsak a szakmai előrehaladást segítette, hanem egy teljes képet alakított ki a résztvevőkben a MAG-iskola értékrendszerét és céljait illetően: „Tudod, egy ilyen egész, kerek dolgot kapsz, amikor ezt az iskolát elvégezted. Mindenből kapsz egy kicsit, ami, ugye, a természetgyógyászattal s a népi gyógyászattal s mindennel kapcsolatos. A magyarsággal s mindennel.”

egy kerek egész értelmeződik. A MAG vezetésében Géczy Gábor helyét 2021-től Véghváry János vette át, aki alapító tag is volt a kezdetekben.

23 | A MAG honlapján az eseménynaptárfül 2013-tól kezdődően jelzi a rendezvényeket. A naptár alapján a programok csupán 2015-től kezdődően kezdtek sűrűbbé és rendszeresebbé válni.

24 | A kirándulás során meglátogatták a veleméri Szentháromság-templomot.

25 | B. I. a kirándulásból kiemelte a Visegrádi-hegységben meglátogatott Dobogókőt, illetve a Börzsönyben felkeresett Drégely várát, amelyhez a történelmi hátteret is részletesen elmesélte: *Amikor a török szultán megöli a magyar vezért, s a gyermekeit elviszi. Ugye, akkor még megvolt a nemesi becsület, hogy nekem vele volt dolgom, de a gyermekeit felnevelte.*

A MAG-iskola működésében és a tanfolyamok során lényeges szerepet kapott a szakralitás, a hit, a vallás. Az egyéves képzés rendszerint pünkösdi ünnepé előtt ér véget. A résztvevők közösen utaznak el a csíksomlyói búcsúra, hogy a Szűzanya áldását kérjék elkövetkező munkásságukra. A MAG világképe láthatóan sok eszmét és nézetet integrál, amelyeket közvetít a közösségbe bekerült személyek irányába is. Láthatóan jól megférnek egymás mellett a Kárpád-medence népi gyógyászati elemei, a modern misztikus elemek, a racionális tudás, illetve nem ritka a távoli kultúrák gyógyászati elemeinek integrálása sem. Mindemellett a csíksomlyói búcsún való rendszeres részvétel egyértelműen tükrözi a keresztény katolikus hit és értékrend iránti erős elköteleződést.

Mivel B. I. a MAG-iskola tagja, a fent említett nézeteket maga is osztja, nyitott a megismerésükre. A különböző gyógyítási metódusok mellett köztudott, hogy eredményes piócás kezelésekkal sok helyi emberen segített. Ez megerősíti Limbacher Gábor tézisé, aki ezt írja: „A magyar népi gyógyászat és népi vallásosság kiemelkedő egyéniségeinél nem ritka, hogy többféle képességgel rendelkeznek, illetve a feléjük irányuló igények többbretűek”.²⁶

A kutatás ezen pontján nélkülözhetetlennek vélem a népi gyógyászat elhatárolását az alternatív orvoslástól.²⁷ Deáky Zita meghatározását a népi gyógyászatra vonatkozóan lényegretörőnek és aktuálisnak vélem: „A népi gyógyászat egy összetett és bonyolult jelenség, amelyben több hatás, több réteg rakódik egymásra, minden időszakban a közösségi és egyéni tapasztalat, tudás egyaránt árnyalja, ugyanakkor folyamatosan változik. Tulajdonképpen, csak folyamatában, változásaiban vizsgálható jelenség, amelyben bármely adott időben egyszerre és egymás mellett, egymásra épülve létezhetnek több évezredes és legújabb elemek is”.²⁸

A hétköznapi beszélgetések során nyilvánvalóvá vált számomra, hogy az általános köztudatban sok esetben előfordul a két szemlélet egyiként való értelmezése, összemosódása. Esetenként a népi gyógyászatot mint alternatív gyógyászati rendszert határozzák meg. Az kétségtávol elmondható, hogy a hagyományos és az alternatív orvoslás között létezik egy olyan átmeneti tartomány, amely mindkét szegmens elemeit tartalmazza. Utóbbi azonban sem a hivatalos gyógyászat,²⁹ sem pedig a népi gyógyászat

26 | Limbacher Gábor: Egy nógrádi javasasszony életútja és gyógyítói válása. Összehasonlító néprajzi elemzés. = *A Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve XIX*. Szerk. Szvircsek Ferenc. Mikszáth Kiadó és Nyomda, Salgótarján 1994. 149.

27 | Vukov Anikó Veronika szerint: „Az alternatív gyógyászati módszerek, irányzatok a népi gyógyászat megüresedett helyét igyekeztek betölteni azokban a társadalmi csoportokban (városi lakosság, felsőbb osztályok), amelyek eltávolodtak a hagyományos orvoslás világtól. Az új gyógymódok bizonyos jelenségeikben és a hivatalos orvosi gyakorlat megítélését illetően hasonlítottak a népi gyógyászatra, ugyanakkor hatással volt rájuk a korszakra jellemző tudományos magyarázatra való igény (...) A beteg nem egy adott hagyományrendszerhez idomulva folyamodott bizonyos gyógymódokhoz, mint a népi orvoslás esetében és nem is csupán »ráhagyatkozott« a hivatalos tudományosságot, gyakorlatot képviselő orvosi utasításokra, hanem bizonyos kordivatot követve, egyéni preferenciák mentén választhatta ki a betegsége gyógymódját”. Vukov Anikó Veronika: Gyógynövények a köztudatban a tudományos ismeretterjesztés, a szervezett természetek és begyűjtések mentén. *Kaleidoscope* 26. 2023. 219. Elérhetőség: <http://www.kaleidoscopehistory.hu/index.php?subpage=cikk&cikkid=770> utolsó megtekintés: 2025. 01. 31.)

28 | Deáky Zita: *A hivatalos és a hagyományos gyógyítás a magyar történeti forrásokban*. Osiris, Bp. 2002. 8.

29 | A népi és a hivatalos gyógyászat kapcsolatáról a Péntek-Szabó szerzőpáros ekképp ír: „... a népi tudás, a mindennapi tapasztalat és a tudomány között mindig közvetlen és kölcsönös volt a kapcsolat: a

irányából nem nyert teljes hitelességet, de a két orvoslás mezsgyéjén elhelyezkedve mindkettőből merít, ilyen módon a hivatalos orvoslástól elhatárolódók gyakran alkalmazák az alternatív gyógyászat elemeit. A hivatalos orvoslással ellentétben gyakran integrál vallási és spirituális elemeket, ebben hasonlít a népi orvosláshoz, viszont ezek esetenként más kulturális közegből származnak, leginkább a keleti kultúrák ismereteit és gyakorlatait integrálják. Jellemzően természetes anyagokat használnak fel a gyógyítás során, nemcsak a fizikailag meghatározható betegségek gyógyítását helyezi előtérbe, hanem ezzel együtt a mentális egészséget és lelki problémák orvoslását is szem előtt tartja.

A gyógyítás során B. I. elsősorban azt a tudást alkalmazza, amelyet gyermekkorától kezdve, a családi közegben sajátított el. Ez a hagyományos tudás szerves része életének és munkásságának. Az alternatív orvoslás ezzel szemben egy kívülről érkező, felnőttkorban megszerzett tudásbázist jelent, amelyet saját elhatározásból és érdeklődésből tett magáévá. Ezek az ismeretek gyakran más kultúrák gyógyító eljárásaiból származnak, ami új perspektívákat és módszereket kínál számára.

Az ismeretanyag forrásai és rétegei

A népi specialisták esetében rétegzett, kumulatív tudásról beszélhetünk, amely az évek során fokozatosan halmozódik fel, és amely meghatározza a gyógyítók sajátos orvoslási technikáit. Erre a jelenségre már a 20. század végén Spielmann József is felhívta a figyelmet, aki hangsúlyozta, hogy a népi gyógyászat nem csupán az évezredek tapasztalatokra épül, hanem az írott források is jelentős szerepet töltenek be az ismeretek átadásában és a tudás közvetítésében.³⁰

B. I. esetében ez a felhalmozott tudás jól elkülöníthető rétegekből épül fel, amelyek az élet különböző szakaszaikhoz kapcsolódnak. A gyermekkor az otthon biztonságával együtt a szoros családi közegben szerzett ismeretek és tapasztalatok megőrzését segíti elő. A felnőtté válás folyamata egyben az új ismeretek felé való nyitást, a családi hagyományokon túlmutató tudás megszerzését is jelenti. A családalapítás szakaszában a tudásgyarapítás egyre inkább az egyéni érdeklődési körök és szükségletek mentén formálódik. Az ő esetében ez elsősorban a népi és alternatív gyógyászati tematikájú könyvek alkalmazásában, valamint a hasonló témájú képzések iránti fokozott érdeklődésben mutatkozik meg. Tudatában van annak, hogy sok esetben nagy eltérések észlelhetők a szakkönyvekben leírtak és az egyéni tapasztalat között, ennek hangot is ad: *„Tehát az, amit írnak ezek a hivatalos könyvek, az nekünk nem talál. Hiába szeded akkor, amikor az írja, mikor nálunk még sehol sincs.”*

tudomány a népi tapasztalatokból indult ki, és napjainkban is gyakran ez a kiinduló pontja. A szakkönyvek megállapításai viszont újra beépülhetnek a népi tudásba”. Péntek János–Szabó T. Attila: *Ember és növényvilág. Kalotaszeg növényzete és népi növényismerete*. Kriterion, Bukarest 1985. 146.

30 | „Nyilvánvalóan érezzük, hogy a népi tudás és hiedelemvilág mélyében gyökerező népi orvoslás magába szívta a sok évezredek népi tapasztalatokat, a gyógyító-orvosló emberek különleges adottságai révén keletkező reális és pszicho-terápiikus tudástöbbletet, illetve az akadémikus medicina korábbi ismeretanyagának – régi könyvek, kalendáriumok, a »medicina pastoralis« művelőinek közvetítésével – »alászállott« tudományát.” Spielmann József: *Bizonyosságok és kérdőjelek népgyógyászatunk kutatásában*. *Korunk Évkönyv*, Kolozsvár 1979. 159.

Napjainkban a különböző gyógymódokat és gyógyászati ismereteket tárgyaló könyvek, folyóiratok széles körben és könnyen hozzáférhetőek, ami lehetőséget nyújt a tudás folyamatos bővítésére, B. I. is gyakran válogat ebből a kínálatból. A kívülről érkező információkat azonban (bármilyen forrás is legyen) kellő kritikával kezeli és nem helyezi az örökölt népi tudás elé. Tudásának alapját az empirikus alapokon nyugvó népi gyógyászati ismeretek képezik. Ezek olyan gyógymódok, amelyek évszázados gyakorlatok során épültek fel, megőrizve azokat az elemeket, amelyek hatékonynak bizonyultak. Ez a tudás nemzedékeken átívelő, így generációnként változik. A népi tudás egy-egy elemének a lemorzsolódása nem csak az életkor előrehaladtával való felejtés által történik meg, hanem a generációk közötti átörökítés során is. A fiatalabb generációk azokat az ismereteket őrzik meg és alkalmazzák, amelyek a leggyakrabban előforduló betegségekhez kapcsolódnak.

B. I. tudásának egy közvetlen rétege az alternatív gyógyászat keretei közé tartozik, amelynek belső rétegzettségére Vámos Gabriella hívja fel a figyelmet: „Az alternatív gyógyászatban belül, akárcsak a népi gyógyászatban is el lehet különíteni két réteget. Az otthon, bárki által elvégezhető eljárásokat, amihez nem kell kiemelkedő tudás, és a specialisták által végzendő gyógyítást, amely már különleges ismereteket igényel.”³¹ A bárki által elvégezhető eljárások közé tartoznak a teák, illetve különböző gyógynövényes kivonatok alkalmazásai, amelyekhez sok esetben már háttértudás sem szükséges, hiszen ezeket megvásárolva pontos leírást kapunk a felhasználására, illetve hatásaira, mellékhatásaira vonatkozóan. Ha a probléma súlyosbodik, elengedhetetlen egy hozzáértő szakember felkeresése, aki megfelelő szaktudással és tapasztalattal képes a helyzet gyors és hatékony kezelésére. Példaként említhető B. I. munkásságában a piócás gyógyítás, amelyet egy tanfolyam keretében sajátított el, tudását a témával kapcsolatos könyvek tanulmányozásával bővítette. Ez képezi tudásának a racionális rétegét, hiszen a tanfolyamon hozzáértő szakemberek segítségével vált maga is a gyógymód szakemberévé. Ebbe a racionális rétegebe tartozik bele az elvégzett masszázstanfolyam is, amelynek lezártával szóbeli, írásbeli és gyakorlati vizsgát is tett. Büszkén mesélte, hogy ezek mindegyikére tízes osztályzatot kapott.

B. I. a képzés során barátságot kötött azokkal a „szakemberekkel”,³² akik a vizsgára felkészítették, és számomra is kérték a tudását. Elmondása szerint a tanítói nemcsak szakmai tudását ismerték el, hanem emberként és gyógyítóként is hitelesnek és kivételesnek tekintették őt:

31 | Vámos Gabriella: *i. m.* 224.

32 | B. I. nem említette azoknak a szakembereknek a nevét, akik a masszázstanfolyamon felkészítették, viszont említett olyanokat, akik a MAG-iskola keretén belül gyakorta tartottak előadásokat. Az egyik ilyen személy Pap Gábor történész és művészettörténész volt, aki a szkíta–hun–avar–magyar folytonosságot tárgyalja művészettörténeti szempontból. Munkásságát a tudományosság nem ismeri el, mivel állításai empirikusan nem bizonyíthatóak. B. I. büszkén mesélt ezekkel a tanárokkal való kapcsolatáról: „Ezeket a tanárokat én mind személyesen ismerem, rengetegszer voltunk együtt Pap Gáborral es, amikor feljött Magfalvára, akkor örökké mondta, hogy na, kicsi leánykám, itt a feleségem, neked átadom, a kezébe, gyógyítsd meg.” A beszélgetés során elhangzott továbbá Szántai Lajos művészettörténész neve is, aki a magyar népmeséket vizsgálva, azokat alapul használva vizsgálja a magyarság eredetét és hivatását. B. I. elmondása szerint Szántai Lajos *”egészen vissza tudja vezetni Jézusig a magyarok származását, s a mindent”*.

Mind, akik ott ilyen tanárok voltak, mindenkivel úgy leülünk, s összeölelkezünk, s elbeszélgetünk, úgy mint veled. Ezekkel a nagy tanárokkal, s ezekkel a nagy professzorokkal s mindegyikkel (...) Tényleg ennek a hozadéka, hogy rengeteg-rengeteg sok ilyen okos, ügyes, értelmes embert ismertem meg. Tényleg olyan embereket, akikre azt lehet mondani, hogy ez egy ember.

Ugyancsak Vámos Gabriella tesz említést arra vonatkozóan, hogy a „tanfolyamokon nem csupán bizonyos gyógymódok elsajátításáról beszélhetünk, hanem egy olyan közegről, ahol tovább folytatódik az illető világképének fejlődése, alakulása. A tanfolyamokon kialakul egy közösség, a legtöbb esetben az együtt töltött hetek hatására fejlődik a csoportöntudat. [...] A tanfolyamok elvégzése során a gyógyító kapcsolathálóját is építheti, elhelyezheti magát a gyógyítók hierarchikus rendszerében”.³³ B. I. ezt hasonlóképpen fogalmazta meg saját szavaival:

Olyan jó ezek között az emberek között lenni, egy a témád, kérdezősködsz. Sokszor van, hogy egymás között telefonálunk, valamit tud-e, mit ajánlana. Tanul az ember örökké, mindenkitől mindent egy-egy kicsit, minden nap. Én szeretem, nagyon szeretem, jó kicsi közösség. Jó emberek között jó.

Az azonos érdeklődés és a hasonló tapasztalatok, az egymás tudása iránti kíváncsiság olyan kommunikációs csatornákat nyit meg a tanfolyamokon résztvevők között, amelyek által a közösséggé formálódás folyamata lendületesebbé válik. B. I. új barátokra is szert tett ezeken az alkalmakon, mára már otthonosan mozog a gyógyító szakemberek körében, annak is köszönhetően, mert elismerik munkáját, hiteles embernek és hiteles gyógyítónak tartják.

B. I. hivatását különös elhivatottsággal végzi, folyamatosan törekszik új ismeretek és gyógyászati módszerek elsajátítására. Ennek kiváló példája a korábban említett piócaterápiás eljárás, amelynek elsajátítása iránt nem csupán a hivatalos tanfolyam keretein belül, hanem azon túlmutatóan is intenzív érdeklődést mutatott. Bár a Gyimes völgyében a piócás gyógyítás emléke mára kiveszett a közösségi emlékezetből, néhány évvel ezelőtt B. I. célzott kutatásba kezdett a helyi idős generáció körében. Beszélgetései nyomán kirajzolódott, hogy a módszert egykor valóban alkalmazták a térségben, azonban az idők során fokozatosan feledésbe merült, és már csak a legidősebbek emlékezetében őrződött meg. E felfedezés számára egyfajta megerősítést jelentett abban a tekintetben, hogy az általa gyakorolt gyógyászati eljárás egykor a helyi orvoslási hagyomány részét képezte, és így napjainkban is legitim helye lehet a lokális gyógyítógyakorlatban.

Az interjúbeszélgetések során az is kiderült, hogy a megismert alternatív gyógymódok nemcsak ismeretek szintjén maradtak meg, hanem gyakorlatban is kipróbálta ezeket, a beteg ember szerepében vett részt ilyen alkalmakon:

Ki én, mindenfélét kipróbáltam, mindenféle gyógymódot. S rengetegféle nyirokmaszsázs, talpmasszsázs, meleg kéz érintéssel gyógyítás, én mindent. (...) Mindennek van valami szerepe.

33 | Vámos Gabriella: i. m. 220.

B. I.-t a különböző természetes gyógymódok iránti nyitottság jellemzi, ezeket az eseményeket a szakmai fejlődés lehetőségeiként értelmezi. Az új módszerek iránti érdeklődése hozzájárul ismereteinek bővítéséhez és gyógyítói tevékenységének folyamatos megújításához.

A gyógyítóval szembeni igények és elvárások rendkívül összetettek, mivel a gyógyítás folyamata nem korlátozódik pusztán a fizikai tünetek kezelésére. A gyógyító szerepe kiterjed a hozzá fordulók életének szélesebb körű támogatására is. A kezeléseik során nemcsak az aktuális egészségproblémákra kínál megoldásokat, hanem szélesebb körű tanácsokkal is ellátja pácienseit. Ezek az útmutatások kiterjednek a mindennapi életvitelre, az életmódbeli szokásokra, valamint a gyógynövények alkalmazásának lehetőségeire, ezáltal hozzájárulva az egészség hosszú távú megőrzéséhez és a prevencióhoz. Minden korosztályból fordulnak hozzá egészségproblémákkal, a gyógyulásra vágyó gyermekek, felnőttek és idősek egyaránt felkeresik:

Én igaz, szeretem es csinálni, én senkit sem hívok ide, mégis mindenki jön. Tudja, hogy hol járok. Magyarországon, mikor ilyen nyílt napok vannak, annyian jönnek. A másíkok kérdezősködnek, ezt hogy csinálják, azt hogy csinálják, régebb hogy volt, ezt mivel gyógyították, milyen gyógynövény kell rá. S működik, ami régebb működött, az most es működik, pontosan úgy.

Ebből a néhány sorból jól kirajzolódik az ősök tapasztalaton alapuló gyógyításának hitelesítése. Erre korábban Spielmann József is utalt: „Ha egy szer adott alkalommal hatékonyan bizonyult, azt a népi gyógyászat a továbbiakban is anélkül alkalmazza, hogy hatásának természeti okát keresné”.³⁴

B. I. tevékenységének hatékonyságát és elismerését bizonyítja az is, hogy a gyimesközéploki Majláth Gusztáv Károly Általános Iskola tanárai is hozzá küldték és küldik az iskolában, testnevelésórán megsérült gyermekeket: „Sokan jártak, amíg a Megállón voltam, gyermekek. Isten boldogítsa, Csongi³⁵ örökké küldte bé, nem haza méssz, hanem egyszer megnézeted a lábodat.”

B. I.-t joggal nevezhetjük tudatos és figyelő, megfigyelő személyiségnek. Tudatos a gyógyításban, a növényhasználatban, a különböző gyógymódok alkalmazásában. Nem elfogult az újonnan elsajátított ismeretek iránt, kritikusan és józan ésszel használja fel ezt a fajta tudást. Figyelemmel fordul a betegek felé, ugyanakkor maga felé is, hiszen saját magán is alkalmazza a gyógyítóeljárásokat, amelyekből leszúri egyéni tapasztalatait, ilyen formán is hitelesítve azokat a hozzá fordulók előtt.

B. I. hivatásérzetéből fakadóan nem kér fizetséget a gyógyításért, így a helyiek gyakran adománnyal hálálják meg a segítségét, de előfordul az is, hogy pénzbeli fizetséget ajánlanak fel a gyógyításért cserébe. Célja a másokon való segítség, nem pedig az anyagi javak felhalmozása.

34 | Spielmann József: Történelmi reflexiók a népi orvoslás és az orvostudomány viszonyáról. *Orvostörténeti Közlemények. Supplementum* 11–12. 35–49. 1979. 36.

35 | Salamon Csongor a gyimesközéploki Majláth Gusztáv Károly Általános Iskola tornatanára volt.

B. I. közéleti tevékenységei, szerepvállalása

B. I. nemcsak a helyi lakossággal ápol jó kapcsolatot, de sokat utazik, főként Magyarországra, nemcsak tanulni, hanem tanítani is. Közvetlen és nyitott személyiségeivel nagy kapcsolathálóra tett szert, így nemcsak helyiek, hanem magyarországiak is felkeresik. Egy-egy ilyen alkalommal nemcsak a gyógyító hatású növényekről és a gyimesi gyógymódokról beszél,³⁶ hanem például a házikenyér sütésének tudományát is tanítja, és beszél a gyimesi hétköznapiokról, gazdálkodásról, szokásvilágról is. Bár lelki problémákat nem kezel, úgy vallja, hogy néha egy beszélgetés is elég az embernek, hogy jobban érezze magát. Erre egy saját példát is említett a beszélgetéseink során:

Volt olyan es, hogy eljött, Magyarországon, tulajdonképpen semmi baja nem volt, egy rendes beszélgetés után helyre volt jöve. Direkt megkeresett, hogy velem akar beszélni. A hagyományos gyógymódok iránt érdeklődők gyakorta kifejezetten a gyimesi gyógymódokról tudakoznak: A másikon kérdezősködnek, ezt hogy csinálják, azt hogy csinálják, régebb hogy volt, ezt mivel gyógyították, milyen gyógynövény kell rá.

A lokális tudás forgalmazásának fontossága meghatározó szerepet tölt be életében, munkássága arra is kiterjed, hogy a helyi közösségnek felhívja a figyelmét az őket körülvevő gyógynövények hasznosságára, ez által azt is hangsúlyozva, hogy a gyógyszeripar tömegesen piacra kerülő termékeit elkerüljék, inkább természetes módszereket alkalmazva gyógyítsák magukat. A beszélgetések során kihangsúlyozta, bízik abban, hogy a fiatal generáció visszafordul a hagyományos ismeretekhez.

B. I. a gyógyítás mellett a gyógynövények és a különböző helyi népi gyógymódok népszerűsítésére is gyakran vállalkozik. Arra még nem került sor, hogy a helyieknek a helyi ismeretekről beszéljen előadás keretében, nyilvánvalóan azért, mert a közép- és idős generációk tudáskészletében még jelen van a szülőktől, nagyszülőktől örökölt tudás, és ilyen módon ebben a közösségben a gyógynövényekről, gyógymódokról való beszélés is a hétköznapi diskurzusok része. Helyi viszonylatban főként a Magyarországról Gyimesközéplektra érkező turistacsoportok³⁷ kéri fel, hogy beszéljen a gyógyító hatású növényekről, valamint gyakori az is, hogy egy-egy gyalogtúra keretén belül beszél a növényekről, és megmutatja azoknak természetes élőhelyét az érdeklődőknek.

A MAG-os iskola rendezvényein való részvétel által egy olyan közösség tagjává vált, amely a hagyományos paraszti társadalmak tudása felé fordul vissza, és a mai felgyorsult világ működésétől elhatárolódik. Mivel B. I. maga is ezt az elvet vallja, és része ennek a közösségnek, így a kapcsolati hálója szerteágazó. Nemcsak közvetlen kapcsolatok révén keresik meg, hanem sokan irányítanak hozzá új betegeket vagy tanulni vágyókat. Előfordul, hogy 2–3 fős csapatok érkeznek hozzá Magyarországról,

36 | B. I. 2022. november 22-én a budapesti Hagyományok Házában tartott előadást *Ősi gyógymódok a Gyimesekben* címmel. Az esemény elérhetősége: <https://hagyomanyokhaza.hu/hu/oktatas/program/eloadas-sorozat-nepi-gyogyaszatrol/20221117-1700> (utolsó megtekintés: 2023. 08. 22.)

37 | Az eddigiekben néptáncsoportoknak, néptánc táborkba érkezőknek, jógások szervezett csoportjainak tartott növényismereti túrákat, és beszélt a lokális értékekről, ismeretekről.

megismerni a világszemléletét, gyógyítási módszereit, a gyógynövények hatásait. Egy-egy magyarországi látogatása során könyvbemutatókra, a történelem, a földrajz, a magyarság tematikáját tárgyaló előadásokra is ellátogat.

B. I. évente 2–5 alkalommal vesz részt úgynevezett gyógyítónapokon vagy más néven egészségnapokon. Ezeket az eseményeket Magyarországon és Erdélyben egyaránt megszervezik, így a résztvevők szintén mindkét országból jelen vannak. A helyszín alkalmanként változik: az elmúlt években Székelykeresztúron,³⁸ Marosvásárhelyen, Kolozsváron, Nagyváradon, Pécsen, Debrecenben, Hajdúdorogon szervezték meg. Az erdélyi gyógyítónapok színtűgy Géczy Gábor nevéhez fűződnek, aki erdélyi népi gyógyító képzés néven indította el a gyógyítók közös foglalkozásait. Ezek az alkalmak az egymástól tanulást, egymás megismerését és a panaszokkal érkező emberek gyógyítását tűzték ki célul.

Egy-egy ilyen rendezvény általában háromnapos, amelynek keretében a résztvevők elméleti és gyakorlati tudásra is szert tehetnek. Az eseményen előzetes bejelentkezés nélkül bárki részt vehet, aki gyógyulni szeretne, és bátran fordulhat a jelenlévő szakemberekhez. A gyógyítók munkáját adományok által támogathatják az odaérkezők. A szakemberek a természetgyógyászat számos területét képviselik, így „szakavatott csontkovácsok, masszőrök, piócások, fülgyertyások foglalkoznak a vendégekkel, de jóga, akupunktúra, tibeti hangtálerápia és reflexológia is szerepel a programban”.³⁹ B. I. ezeken a rendezvényeken is a gyimesi hagyományos népi tudás képviselője, megosztja a résztvevőkkel azt a tudást, amely ezen a tájegységen generációkon át öröklődött, s amelyet ő a mai napig alkalmaz a hétköznapokban.

Összegzés

B. I. tevékenységét tekintve népi gyógyító. Kiemelt célja a múlt értékeinek továbbörökítése és az új generációk figyelmének ráirányítása ezen tudás jelentőségére. Úgy véli, hogy a modern gyógyszerhasználattal szemben a hagyományos gyógyászati eljárások – amelyeket elődeink generációkon keresztül sikerrel alkalmaztak – fenntarthatóbb és természetközeli alternatívát kínálnak. Tovább élte a jelenben azt a népi gyógyászati tudást és gyakorlatot, amely a helyiek körében lassan háttérbe szorul és elfelejtődik, vagy külső hatások miatt átalakul.

A népi növényismeret és növényhasználat, illetve a népi gyógyászat a mindennapi élet és a szokásrend része. Azonban napjainkban megfigyelhető, hogy ez a tudás túllép azon a hagyományos társadalmi és kulturális közegen, amelyben kialakult és kiteljesedett. Egyre gyakrabban jelenik meg új, külső kontextusokban, amelyekben nemcsak alkalmazzák, hanem gyakran újraértelmezik, módosítják is az adott körülményekhez igazodva. Ha B. I. példáját tekintjük, a gyógyítás néhány esetben térben eltérő, azaz Gyimesen kívüli településeken, sőt külföldön is alkalmazásra kerül. A gyógyított

38 | Székelykeresztúron Fodor Erika és Fodor Zsolt közösen szervezték meg a Keresztúri Gyógyító Napokat, amelyre először 2019-ben került sor. A 2020-as koronavírus-világjárvány miatt a gyógyítónapokra nem került sor, majd 2021-ben, második alkalommal is megszervezték. A 2022-es Keresztúri Gyógyító Napokat Géczy Gábor emlékére ajánlották fel.

39 | Interjú Fodor Erikával a Keresztúri Gyógyító Napok kezdeményezőjével. Online: <https://szem.ro/gyogyulj-szekelykereszturon-egeszsegnapok-sok-sok-szakemberrel/> (utolsó megtekintés: 2023. 08. 22.)

személyek ilyenkor egy másik kulturális közezből érkeznek, részükről tehát a gyógyítási eljárás elfogadása annak legitimálását is jelenti. A gyimesi hagyományos népi tudás a saját kontextusából kikerülve nem változik meg, csupán az érdeklődők, az ismereteket befogadók köre lesz más.

B. I. betegeinek körét az egyéntől kiindulva egyre táguló, koncentrikus körökben írhatjuk le. Leggyakrabban a családtagjait, gyerekeit, unokáit gyógyítja. Őket a legapróbb egészségproblémáktól a komolyabb tünetekig kezeli. Egy másik csoportot alkot a helyiek csoportja, akik ismervén szerteágazó érdeklődését és mozgalmas életét, előzőleg megkeresik telefonon, hogy megbizonyosodjanak otthonlétéről, és arról, hogy vállalja a gyógyítást. Főként Gyimesközépleokról, de a völgy másik két nagyobb településéről – Gyimesfelsőlokról és Gyimebükkből – is érkeznek hozzá panaszokkal. A harmadik kör azt a közösséget foglalja magában, akiket a tanfolyamok során ismert meg. Sokakat közülük barátoknak vall, sokak csak hallottak tudásáról, és gyógyulás céljából keresik fel.

Tudása sokrétű és szerteágazó, amely hagyományos és alternatív gyógyászati elemeket egyaránt integrál. Az ismeretszerzés folyamata életkorának előrehaladtával és az eltérő élethelyzetek hatására fokozatosan bővült és mélyült. Érdeklődése és tudása nem korlátozódik csupán a gyógyászati ismeretekre, hanem kiterjed a magyarság eredetének és történelmének kérdéseire, valamint a magyarság szakrális földrajzára irányuló kutatásokra is. A MAG-iskola értékrendszerét és eszméit követve meggyőződése, hogy a magyar nép egyik legmeghatározóbb küldetése a gyógyítás, amely nem csupán a test, hanem a lélek és szellem egészségének helyreállítását is jelenti.

Úgy gondolja, hogy a természetben és közvetlen környezetünkben minden szükséges gyógynövény megtalálható, amely hozzájárulhat az emberi egészség helyreállításához, amennyiben megfelelő ismeretek állnak rendelkezésünkre azok helyes alkalmazásáról. Gyógyítótevékenységében elsődlegesen a gyimesi hagyományos gyógymódokra támaszkodik, amelyek generációkon keresztül felhalmozott tudáson alapulnak. Amennyiben ezek a módszerek nem eredményeznek javulást, a képzési során megismert, alternatív gyógyászattal foglalkozó szakemberekhez fordul, és az általuk ajánlott megközelítéseket alkalmazza kiegészítő jelleggel. Csak rendkívül súlyos és végső esetekben tartja indokoltnak a hivatalos orvosi ellátás igénybevételét. Gyógyítói szemléletének középpontjában a test, lélek és szellem hármas egysége áll, amelyben kiemelt szerepet tulajdonít az egyén gyógyulásba vetett hitének, mint a változás és regeneráció kulcsfontosságú tényezőjének.

B. I. célja, hogy a gyimesi hagyományos népi növényismeretet és gyógymódokat minél mélyebben és sokoldalúbban megismerje, a gyakorlatban alkalmazza, és a közösség figyelmét ráirányítsa ezek hasznosságára és fontosságára. Nyitott az alternatív orvoslási technikák iránt, ezeket elfogadja és a tanultakhoz híven alkalmazza. Tudatosan különbséget tesz az öröklött, generációkon átívelő népi tudás és az alternatív gyógyászati ismeretek között, és elsődlegesen a tradicionális módszereket részesíti előnyben. A két megközelítés – a népi és az alternatív gyógyászat – nem összeolvadva, hanem egymást szinkretikusan kiegészítve jelenik meg gyógyítói munkájában, miközben alkalmazásuk tudatos döntés eredménye és célzott művelet a mindennapi gyógyítási gyakorlatában.

“One Always Learns, Little by Little Every Day” – The Connections between Traditional and Alternative Medicine in Lunca de Jos

Keywords: ethnobotany, Lunca de Jos, herb knowledge, knowledge transfer, alternative medicine

The study analyzes the relationship between traditional and alternative medicine through the life journey of a folk healer from Gyimesközéplök (Lunca de Jos). Its aim is to explore the sources of folk healers' knowledge, the social role of healing, and the interaction between traditional and modern methods. The research highlights that folk medicine is not merely a relic of the past but remains an important part of everyday life in the local community today.